

Eerste broedgeval van Oehoe *Bubo bubo* in Drenthe

Widmar van der Meer, Willem van Manen & Hans Hasper

Sommigen twijfelden of dit ooit zou gebeuren, anderen waren er zeker van. Met het eerste broedgeval van Oehoes in Drenthe is aan deze discussie in elk geval een eind gekomen. Spannende ontwikkelingen en de zoveelste grote soort die zich binnen afzienbare tijd vestigde in onze provincie.

Waarnemingen

Op 13 juni 2019 werd naar zeggen een jonge Ransuil binnengebracht bij vogelopvangcentrum Fûgelhelling. Het nog donzige jong was gevonden door een paardrijdster en in een jas meegenomen waarna het dier via de dierenambulance in de opvang terecht was gekomen. Het personeel had al snel in de gaten dat het niet om een Ransuil ging, maar om een ongeveer driemaal grotere en viermaal zwaardere Oehoe. De vogel was gevonden in de bossen van het Drents-Friese Wold en kon nog niet echt vliegen, dus ergens in de buurt moest een nest zitten. De Fûgelhelling nam onmiddellijk contact op met Staatsbosbeheer, de eigenaar van het gebied, om het dier terug te brengen. Bij jonge uilen is het namelijk normaal dat ze het nest verlaten voordat ze kunnen vliegen. Het beste is om deze dieren met rust te laten, want de ouders zijn vaak in de buurt.

Met een snelle zoekactie in de omgeving van de vindplaats werd het nest ontdekt, waarop nog twee nestgenoten zaten. Het jong is op dezelfde dag op de kluit van een omgevallen beuk, schuin onder het nest, gezet. Dit in het zichtveld van een wildcamera om de zaak in de gaten te houden. De omgevallen beuk bleek te bevallen en de jonge Oehoe was geregeld op de camerabeelden te zien. Op 17 juni zat er nog maar één jong op het nest en op 21 juni was het nest leeg. Vanaf dat moment werden vaak meerdere jongen gezien op de beukenkluit en werd er ook gevoerd door de ouders. Enkele dagen na de laatste waarneming van de Oehoes op 25 juni verschenen opeens weer zoogdieren als reeën en vossen voor de wildcamera. Het gewone leven rond het oehoenest had zich kennelijk hervat.

Het nest

Het roofvogelnest dat de Oehoes in gebruik hadden genomen bevond zich in een groepje lariksen dat was gespaard tijdens de kap, juist vanwege de aanwezigheid van dit nest. De oppervlakte van de pluk lariksen bedroeg ongeveer één ha en deze bomen stonden 6-10 m uiteen. Het nest zat op ongeveer 14 m hoogte en bevond zich onder het levende deel van de kroon, op 15 m onder de top van de boom. Het was in 1997 gebouwd door een Havik *Accipiter gentilis* en is in de loop der jaren zesmaal gebruikt door een roofvogel, voor het laatst in 2015 door een Buizerd *Buteo buteo* (Rob Bijlsma). In de rest van het perceel van ongeveer 11 ha waren de lariksen een paar

jaar eerder gekapt en waren verspreid staande beuken gespaard. Het nest bevond zich op 560 m van de dichtstbijzijnde bosrand (agrarisch gebied) van de boswachterij en op 1 km van de dichtstbijzijnde bewoonde bebouwing (boerderijen).

Broedbiologie en biometrie

Het jong had op 12 juni een vleugellengte van 362 mm en een gewicht van 1505 g. Bij deze vleugellengte past een leeftijd van ongeveer 59 dagen en het eerste ei moet zijn gelegd op 12 maart, mogelijk iets eerder, omdat we niet konden uitmaken of dit jong het oudste van de drie was. Gemeten naar zijn leeftijd woog het jong maar weinig (85% ten opzichte van het gemiddelde gewicht bij deze vleugellengte). Waarschijnlijk betrof het dus een mannetje, al is het mogelijk dat het jong afgefallen was ten gevolge van zijn verblijf op de grond. We weten namelijk niet hoe lang hij al van het nest af was op moment van vinden en of hij op de grond was verzorgd door de ouders (vermoedelijk wel, want dat was ook het geval na plaatsing op de beukenstam onder het nest).

Op 24 juni werden twee jongen gevangen bij de liggende beuk onder het nest. Deze hadden vleugellengtes van 380 en 370 mm en gewichten van 2023 en 1984 g. De berekende leeftijd van deze jongen bedroeg 64 en 61 dagen. Op basis van deze leeftijden is het aannemelijk dat dit de twee andere jongen waren en dat de eerste kennelijk ook het oudste jong was. Ze waren bovendien minstens een halve kilo zwaarder dan hij en het ging dus om zusjes, die trouwens goed op gewicht waren voor vrouwtjesoehoes van die leeftijd.

De drie jonge bubo's tijdens een warme zomeravond, allemaal op de omgevallen beuk (Foto wildcamera).
The three owlets during a warm summer evening on a beech log.

Voedsel

Op 18 juni, 21 juni en 3 juli is de omgeving uitgekamd op prooiresten en braakballen. Deze zijn verzameld en op soort gebracht. Individuen zijn geteld op basis van kwantitatieve aanwezigheid per braakbal (kleine zoogdieren) of het maximaal individueel te onderscheiden individuen in de hele partij braakballen in combinatie met de plukresten (Haas en Egel). In de braakballen domineerden (zeker wanneer gewicht in aanmerking wordt genomen) middelgrote zoogdieren als Haas (alle onvolgroeid), Egel en Bruine Rat, alsmede middelgrote vogels (Tabel 1). In de plukresten domineerden vogels, al werden ook twee gestroopte egelhuiden in de buurt van het nest gevonden. De Buizerd, Bosuil, Grote Lijster, twee van de Gaaien en een van de Roeken hadden onvolgroeide veren, de rest van de vogels was volgroeid.

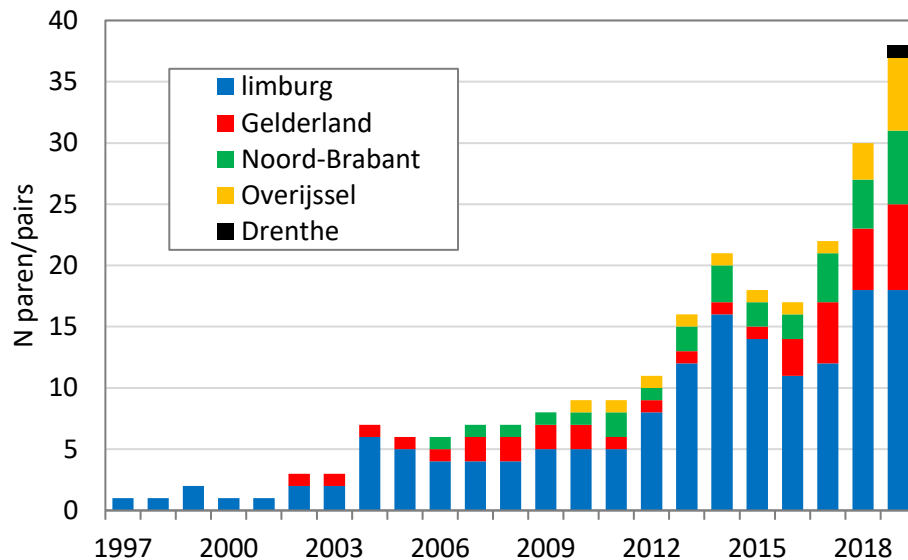
Tabel 1. Bij het nest gevonden prooien van de Oehoe, verdeeld naar resten in braakballen en plukresten.
Prey items of Eagle Owl found near the nest, differentiated for items found in pellets and as pluckings.

Soort	Species	Braakbal Pellet	%	Plukrest Plucking	%
Wilde Eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	1	2	1	6
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	-	-	1	6
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	-	-	1	6
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	-	-	1	6
Tamme duif (wit)	<i>Columba livia (white)</i>	-	-	1	6
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	1	2	1	6
Ransuil	<i>Asio otus</i>	-	-	1	6
Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	-	-	1	6
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	-	-	3	17
Ekster	<i>Pica pica</i>	-	-	1	6
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	-	-	3	17
Vogel duifgrootte	<i>Bird pigeon-size</i>	8	19	-	-
Vogel lijstergrootte	<i>Bird thrush-size</i>	2	5	-	-
Vogel vinkgrootte	<i>Bird finch-size</i>	1	2	-	-
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	4	10	2	11
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	5	12	1	6
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	1	2	-	-
Bosmuis	<i>Apodemus spec.</i>	5	12	-	-
Bruine Rat	<i>Rattus norvegicus</i>	10	24	-	-
Meikever	<i>Melolontha melolontha</i>	4	10	-	-
Totaal	<i>Total</i>	42	100	18	100

Discussie

In 1997 werd het eerste zekere Nederlandse broedgeval van een Oehoe gemeld in een groeve in Zuid-Limburg, voorafgegaan door matig of niet gedocumenteerde gevallen in 1983, 1985 en 1988 (Schepers 2002). Nadat zich hier meerdere paren hadden gevestigd, volgde een succesvol broedgeval in de Achterhoek in 2002 (Wassink 2003). Niet lang daarna werden ook in andere delen van Gelderland, Noord-Brabant

(vanaf 2006) en Overijssel (vanaf 2010) broedgevallen gemeld (Figuur 1). De kolonisatie van het oosten van Nederland was een logisch gevolg van groeiende populaties over de grens in België en Duitsland.

Figuur 1. Aantal gedocumenteerde broedgevallen van de Oehoe in Nederland per provincie. Bron: Oehoewerkgroep/Gejo Wassink. *Number of documented breeding cases of Eagle Owl in The Netherlands per province.*

De vestiging in Drenthe was een voor de hand liggende volgende stap zou je denken, maar zo logisch was dat helemaal niet. Uit een studie van het dieet van Oehoes in de Achterhoek en aangrenzend Duitsland in 2002-09 was namelijk gebleken dat daar voornamelijk Houtduiven werden gegeten, aangevuld met stads- of postduiven, kraaiachtigen, Konijnen en Bruine Ratten. In de winter bestond het dieet tot voor 80% uit Houtduiven (Wassink & Hingmann 2010). Wie dan de verspreidingskaarten bekijkt in de meest recente vogelatlas (Sovon 2018) ziet vooral bij Houtduif dat Drenthe een bijna witte vlek vormt op de kaart vergeleken bij de meer zuidelijk gelegen delen van Oost-Nederland. Eenzelfde patroon is te zien bij Zwarte Kraai en Holenduif. Ook het Konijn, dat kennelijk nog voorkomt in het gebied van bovengenoemd voedselonderzoek, is in Drenthe zo goed als verdwenen en kan in elk geval geen substantiële voedselbron meer vormen voor Oehoes. Hoe het zit met Bruine Ratten en Egels is niet bekend, maar het is zeker niet zo dat deze soorten Drenthe in grote hoeveelheden bevolken.

Dat uiterekend het eerste broedgeval in Drenthe werd gevonden in het Drents-Friese Wold en dat er bovendien drie jongen werden grootgebracht, is frappant. Juist van de grotere bosgebieden weten we namelijk dat prooiaantallen (in de oehoecategorie) hier zeer laag zijn. Ter vergelijking: de grootste achteruitgang bij Haviken (die een op Oehoes gelijkend dieet hebben) in Drenthe werd vastgesteld in Smilde/Berkenheuvel, namelijk -65% tussen 1990 en 2019 (Rob Bijlsma). Mogelijk onderschatten we de Oehoes en zijn die voor veel minder gaten te vangen dan Haviken. Interessant

in dit opzicht zijn de jonge Roeken in het dieet, een prooi-soort waarvan de dichtstbijzijnde kolonie ruim 4 km verderop ligt; het geeft aan dat Oehoes in het broedseizoen bereidt zijn forse afstanden te vliegen. De grootte van activiteitsgebieden van gezendere Oehoes in West- en Midden-Europa wijzen daar overigens niet op. Die varieerden van minder dan één km² tot hooguit 26 km² (overzicht in Penteriani & Delgado 2019: 225).

Het uitgevlogen bubonest op 8 juli 2019 (Willem van Manen). Fledged nest of Eagle Owl, the first in the Province of Drenthe.

Hoe ontdek je zo'n Oehoe

Ondanks hun grootte zijn Oehoes allerm minst opvallend, met name in grotere bossen. De aanwezigheid van de beschreven Oehoe was eerder dat jaar vastgesteld door Lysander van Oossaanen (Staatsbosbeheer), die op een paar honderd meter van de nestplaats in april oehoebraakballen had gevonden in een perceel fijnsparren (vóórdát we wisten van het broedgeval). In hetzelfde perceel werden naderhand braakballen en verspreide plukresten van vogels gevonden, vrijwel alles binnen 100 m van het nest. Wanneer het jong niet was gevonden of wanneer de broedpoging niet succesvol zou zijn geweest, is het niet waarschijnlijk dat deze aan het licht was gekomen. Op-letten dus wanneer je grof geplukte vogels tegenkomt, braakballen vindt die net een slagje te groot zijn en dikke botten bevatten, of oorpluimen ziet wuiven boven de rand van een oud roofvogelnest.

Meer W. van der, van Manen W. & Hasper H. 2019. First breeding of Eagle Owl *Bubo bubo* in the province of Drenthe. Drentse Vogels 33: 55-60.

The Dutch population of Eagle Owls steadily increased from a single pair in 1997 to 38 pairs in 2019. This increase was almost completely restricted to areas along the border with Germany, where Eagle Owls are booming and dispersing into The Netherlands. A successful breeding pair of Eagle Owls was accidentally detected in the Forestry of Smilde in western Drenthe in 2019. Three chicks (1 male, two females) fledged from an old Goshawk nest in a larch (nest built in 1997, and intermittently used by Goshawk, Buzzard and Egyptian Goose). Onset of laying was calculated at 12 March. Prey remains and pellets showed a varied diet, with mid-sized birds (mainly pigeons and corvids), hedgehogs, hares, wood mice and brown rats. Nearest habitation, where rats may have been captured, is found at a distance of 1 km; the nearest rookery at over 4 km. The successful settlement of an Eagle Owl in this part of the country was unexpected, as the prey base in especially this forestry has become depleted in recent decades (also reflected in a steep decline of the local Goshawk population).

Literatuur

- Penteriani V. & Delgado M. M. 2019. The Eagle Owl. Poyser, London.
- Schepers F. 2002. Oehoe *Bubo bubo*. Pp. 274-275 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Wassink G. 2003. Eerste broedgeval van Oehoe *Bubo bubo* in de Achterhoek. Limosa 76: 1-10.
- Wassink G. & Hingmann W. 2010. Het dieet van de Oehoe in Nederland en enkele aangrenzende gebieden in Duitsland. Limosa 83: 97-108.

Adressen:

Widmar van der Meer: wvandermeer@staatsbosbeheer.nl

Willem van Manen: willemanmanen@hotmail.com

Hans Hasper: hanshasper@hotmail.com